

CP118.C01

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Corporatie: VPB- en ATAD-belastingen laten vervallen**

Indiener: Remko Zuidema e.a.

Woordvoerder: Remko Zuidema

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 1085

HUIDIGE TEKST:

Zo nodig maken we extra middelen vrij.

VOORGESTELDE TEKST:

Zo nodig maken we extra middelen vrij, waarbij bijvoorbeeld de VPB- en ATAD-belastingen vervallen.

TOELICHTING:

Maak helder wat de ambitie en resultaat richting is: VPB hoort niet bij een maatschappelijke stichting of vereniging die geen winstoogmerk heeft. ATAD is om internationale fraude aan te pakken, terwijl woningbouwcorporaties vanuit hun statuten helemaal niet internationaal mogen werken.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Woningcorporaties verdienen meer financiële ruimte gezien de positie die ze op de woningmarkt hebben. Het doel van het amendement is dus goed. Het afschaffen van specifieke belastingen (VPD/ATAD) houdt echter geen rekening met veranderende (financiële) omstandigheden. Dat is ook de reden dat we in het programma expliciet de ruimte hebben gelaten om te differentiëren op welke manier we woningcorporaties tegemoetkomen.

CP118.C02

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Minimumloon verhogen**

Indiener: Thema-afdeling Senioren en Samenleving

Woordvoerder: Hein van der Reijden

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 1152 t/m 1156

HUIDIGE TEKST:

We verhogen het minimumloon naar tenminste € 17,50 in 2028, de bijstand stijgt volledig mee. We verhogen de AOW, zodat gepensioneerden er netto op vooruit gaan en de AOW meer in evenwicht komt met andere uitkeringen.

VOORGESTELDE TEKST:

We verhogen het minimumuurloon naar tenminste € 17,50 in 2028, de bijstand en de AOW stijgen mee.

TOELICHTING:

De huidige tekst raakt impliciet de wettelijke koppeling van de AOW met het minimumuurloon. Daar is binnen D66 géén consensus over bereikt, tijdens D66 congres 116 (2022) werd nog een motie om de AOW los te koppelen van het minimumloon met grote meerderheid verworpen. Ook een kabinetsvoornemen tot ontkoppeling stuitte begin 2022 op grote weerstand. Het amendement beoogt het verhogen van het minimumuurloon door te laten gaan zonder impliciete ontkoppeling van de AOW, maar geeft daarvoor wel ruimte. Het woord minimumloon in de eerste zin is vervangen door minimumuurloon, het specificeert een bedrag per uur.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

De PPC heeft er bewust voor gekozen om de AOW wel te laten stijgen met het verhogen van het minimumloon, maar anders dan bij de bijstand tegelijkertijd de AOW-uitkering iets te verlagen door het in evenwicht brengen van de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting. De Commissie Sociaal Minimum (<https://open.overheid.nl/documenten/d0ab26e9-096b-41fd-ada9-ed686c99169/file>) en de Raad van State (<https://www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/augustus/advies-verhoging-wettelijk-minimumloon/>) wijzen erop dat het volledig mee laten stijgen van de AOW met de extra verhoging budgettair grote consequenties heeft, terwijl het risico op armoede onder AOW'ers erg laag ligt. De PPC heeft wel voor ogen gehad dat de reguliere koppeling - bij reguliere verhogingen - blijft bestaan.

CP118.C03

Amendement

Preadvies: Overnemen

Titel Amendement: **Ontkoppeling minimumloon en AOW**

Indiener: Floris van der Valk e.a.

Woordvoerder: Laurien Maarleveld

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 1153

VOORGESTELDE TEKST:

De koppeling van de AOW en het minimumloon wordt zo vormgegeven dat bijstandsgerechtigden en werkenden met een minimumloon in verhouding er meer op vooruit gaan dan AOW-gerechtigden.

TOELICHTING:

- De Raad van State adviseerde augustus 2022 om de koppeling AOW-minimumloon te heroverwegen. - De toenemende inflatieproblematiek zette de koopkracht van lage inkomens en lagere middeninkomens onder druk, terwijl de risico's op armoede bij AOW'ers volgens de RvS het kleinst zijn. - Het volledig mee laten stijgen van de AOW met de extra verhoging heeft budgettair grote consequenties, terwijl het risico op armoede onder AOW'ers erg laag ligt.

Preadvies: Overnemen

Toelichting:

De PPC heeft er bewust voor gekozen om de AOW wel te laten stijgen met het verhogen van het minimumloon, maar anders dan bij de bijstand tegelijkertijd de AOW-uitkering iets te verlagen door het in evenwicht brengen van de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting. De Commissie Sociaal Minimum (<https://open.overheid.nl/documenten/d0ab26e9-096b-41fd-ada9-ed686c99169/file>) en de Raad van State (<https://www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/augustus/advies-verhoging-wettelijk-minimumloon/>) wijzen erop dat het volledig mee laten stijgen van de AOW met de extra verhoging budgettair grote consequenties heeft, terwijl het risico op armoede onder AOW'ers erg laag ligt. De PPC heeft wel voor ogen gehad dat de reguliere koppeling - bij reguliere verhogingen - blijft bestaan.

Komt te vervallen als CP118.C02 wordt aangenomen.

CP118.C04

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Lengte WW aan laten sluiten bij de arbeidsmarkt**

Indiener: Jasper Klasen e.a.

Woordvoerder: Jasper Klasen

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 1261

VOORGESTELDE TEKST:

De WW is bedoeld om mensen van werk naar werk te begeleiden, toch is de duur van de WW nu even lang in tijden van veel en van weinig werk. De duur van de WW-uitkering maken we flexibel op basis van een krapte-factor. Bij veel geschikte vacatures wordt de maximale duur van de WW-uitkering korter. Daarbij versterken we de begeleiding van WW'ers in het zoeken van werk en maken we omscholing makkelijker.

TOELICHTING:

De maximale duur van de WW-uitkering is momenteel 24 maanden, en dat in tijden met meer vacatures dan werkzoekenden in de meeste sectoren. Dit amendement maakt het mogelijk om de maximale duur in te korten in tijden van veel vacatures. Dit stimuleert mensen om sneller weer aan het werk te gaan, ook gaan we ze hierbij beter helpen. Het blijft werkgever vrij om in CAO's aanvullende WW duur af te spreken.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

In theorie zou het voorstel goed kunnen werken, maar gezien de geest van het programma 'overheid moet meer vertrouwen uitstralen naar burgers' ontraden we dit amendement. Wij gaan ervan vanuit dat mensen in de WW graag aan het werk willen, en met de krapteaanpak en de verbeterde samenwerking uit het verkiezingsprogramma ook makkelijker aan de slag kunnen. Daarnaast is het moeilijk uitvoerbaar: de telling van het aantal vacatures is niet altijd in lijn met de conjunctuur, er kan ook een mismatch zitten in skills die in de weg zit, etc.

CP118.C05

Amendement

Preadvies: Neutraal

Titel Amendement: **TA Economie arbeidsmarkt: verhelder schijnzelfstandigheid**

Indiener: Martijn Snijder e.a.

Woordvoerder: Margreet Drijvers

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 1324 t/m 1334

HUIDIGE TEKST:

We pakken schijnzelfstandigheid hard aan. Een te grote groep mensen bevindt zich in een onzekere positie omdat ze als zelfstandige werk doen, terwijl ze feitelijk werknemer zijn. Dit gaat ten koste van hun werkzekerheid en hun sociale zekerheid. In een aantal (publieke) sectoren werken nu steeds meer zelfstandigen die daar eerder werkten als werknemer. Met de huidige personeelskrapte biedt zelfstandigheid soms de mogelijkheid om een hoger tarief te vragen en bijvoorbeeld eisen te stellen aan roosters of nachtdiensten. Tegelijkertijd botst dit met het collectieve belang dat er altijd iemand is om zorg te verlenen of om voor de klas te staan. Het is juist daar belangrijk om schijnzelfstandigheid tegen te gaan en de belangen van werkenden beter te borgen. Voor een hoger loon, flexibelere uren en meer keuze in diensten. Zodat werkenden niet elkaar beconcurreren maar zich sterk kunnen maken ten opzichte van de werkgever. Dat betekent natuurlijk niet dat er nooit een zelfstandige in de zorg of het onderwijs kan werken.

VOORGESTELDE TEKST:

We pakken schijnzelfstandigheid hard aan wanneer deze groep mensen zich in een onzekere positie bevindt omdat ze als zelfstandige werk doen, terwijl ze feitelijk werknemer zijn.

TOELICHTING:

Zeer negatieve passage en deze druist in tegen de vrijheid van werkenden om zelf te kiezen hoe ze willen werken. De gestelde voorbeelden kennen grote grijze gebieden. Bovendien doet dit geen recht aan de realiteit. De mensen stappen vaak uit het dienstverband omdat ze autonomie in hun werk missen, werk en privé niet meer met elkaar in balans kunnen brengen etc. Hier wordt de "schuld" bij de werkende gelegd terwijl juist werkgevers hier een belangrijke positieve rol kunnen spelen.

Preadvies: Neutraal

Toelichting:

We begrijpen de voorgestelde wijziging, maar delen niet de toelichting van de indiener dat de passage indruist tegen de vrijheid van werkenden of werkenden de schuld geeft. Wij vinden het belangrijk dat mensen in vrijheid kunnen kiezen voor ZZP én dat we anderen niet laten vallen. De tekst wijst op zaken waarbij werkgevers werkenden niet voldoende accommoderen in hun wensen. In publieke sectoren stappen veel mensen over naar zzp-schap, niet om echt zelfstandig te ondernemen, maar om betere voorwaarden af te dwingen. D66 wil daar wat aan doen, zodat ook de continuïteit wordt geborgd op scholen en in de zorg.

CP118.C06

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Inkomensafhankelijk eigen risico**

Indiener: Jasper Klasen e.a.

Woordvoerder: Jasper Klasen

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 1848 t/m 1851

HUIDIGE TEKST:

We bevroren het eigen risico op €385. De afgelopen periode zijn stappen gezet om het eigen risico slimmer in te richten. In plaats van direct het volledig eigen risico van €385 per jaar kwijt te zijn, geldt nu dat voor diverse behandelingen maximaal €150 wordt geïnd. De komende jaren verbeteren we dit systeem.

VOORGESTELDE TEKST:

Het eigen risico wordt inkomensafhankelijk, ook het vermogen nemen we hierbij mee. Zo houden we de zorg toegankelijk voor iedereen. Het vrijwillig eigen risico verdwijnt daarbij. Daarnaast verbeteren we de komende jaren het systeem waarbij voor diverse behandelingen een maximum eigen bijdrage geïnd wordt per behandeling.

TOELICHTING:

Doordat de hoogte van het eigen risico afhankelijk wordt van het inkomen en het vermogen, wordt rekening gehouden met de financiële draagkracht van burgers. Hiermee trekken we onze visie in lijn met de inkomensafhankelijke bijdrage voor de wijkzorg, Wlz en Wmo die in dezelfde paragraaf al genoemd worden. Een gevolg hiervan is het verdwijnen van het vrijwillig eigen risico, wat ook niet in een solidair systeem past. Dit kan ook consequenties hebben voor de maximum eigenbijdrage per behandeling, daarom is dit stuk geherformuleerd.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Het bestuur wil erop wijzen dat we in Nederland een heel solidair stelsel hebben: gezond betaalt voor ziek, rijk betaalt voor arm. Daarbij bevroren we het eigen risico al op het huidige bedrag. De zorgtoeslag verzacht de hoogte van de premie voor degenen met de laagste inkomens. Het eigen risico is dan het enige instrument om mensen met een laag inkomen bewust te maken van het feit dat zorg geld kost. Het bestuur ontraadt daarom deze motie.

CP118.C07

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Alcohol: van gewoonte naar bewuste keuze**

Indiener: AAV D66 Arnhem

Woordvoerder: Annika de Regt

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 2024

VOORGESTELDE TEKST:

We beperken de verkoop van alcohol stapsgewijs en werken toe naar het stopzetten van de verkoop van alcohol in supermarkten en het toewijzen van verkoopvergunningen aan speciaalzaken. Als eerste stap naar bewuster alcoholgebruik voeren we een verplichte vermelding op het product in van de bewezen risico's en gevolgen van alcoholgebruik. Zo wordt alcoholgebruik een bewustere keuze en wordt gezondheidsschade, alcoholmisbruik en verslaving afgeremd.

TOELICHTING:

De cijfers van het Trimbos Instituut, Spoedeisende Hulp en de Gezondheidsraad zijn helder over de impact van verslaving, alcoholgerelateerde incidenten (verkeersongevallen, geweld, ongelukken in en om huis) en gezondheidsschade. Alcohol als gewoonte levert schade op voor onszelf en onze omgeving, terwijl zeer incidenteel gebruik weinig schade geeft. Om van "gewoontedrinken" naar "gelegenhedsdrinken" te gaan, is het nodig dat alcohol mensen niet meer bij de dagelijkse boodschappen hoort, maar een bewuste keuze wordt.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Het bestuur hecht aan de liberale traditie van onze partij. Daar hoort bij dat we mensen bewust maken van de gevaren van overmatig alcohol gebruik, zoals indiener in het amendement ook suggereert, maar ook dat we alcoholverkoop niet verbieden. Ook niet in de supermarkt.

CP118.C08

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Aanvullend alcoholbeleid**

Indiener: Jasper Klasen e.a.

Woordvoerder: Jasper Klasen

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 2024

VOORGESTELDE TEKST:

Voor alcohol voeren we minimumprijzen (MUP) in voor de verkoopsector en de horeca, zoals een MUP van 60 cent in de verkoopsector en een minimale verkoopprijs van 2 euro voor een drankje in de horeca. Zwakalcoholhoudende dranken blijven beschikbaar in de supermarkt, wel verlagen we het maximumpercentage naar 12.5%, de uitzondering voor wijnen komt te vervallen. Winkeleigenaren moeten ook voor de verkoop van zwakalcoholhoudende dranken een alcoholvergunning aanvragen.

TOELICHTING:

Uit alle evaluaties blijkt dat we de doelen voor het verminderen van problematisch alcoholgebruik niet gaan halen. Extra maatregelen zijn dan ook nodig. Als partij zeggen we preventie belangrijk te vinden, toch staat er niets in ons VP om problematisch alcoholgebruik te verminderen. Deze tekstpassage voegt dit onderwerp toe. MUP raakt met name probleemdrinkers, omdat het met name effect heeft op de goedkoopste vormen van alcohol. Met alcoholvergunningen komt er beter inzicht voor gemeentes in hoeveel partijen alcohol verkopen, ook blijven winkels de meeste bieren en wijnen gewoon nog kunnen aanbieden.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Het bestuur hecht aan de liberale traditie van onze partij. Daar hoort bij dat we mensen bewust maken van de gevaren van alcoholmisbruik, maar ook dat we vertrouwen in de eigen kracht van mensen om daar vervolgens verantwoordelijk mee om te gaan. Het bestuur vindt het verbieden van de verkoop van wijn in de supermarkt (met een alcoholpercentage boven de 12,5 promille) daarom te ver gaan.

Komt te vervallen als CP118.C07 wordt aangenomen.

CP118.C09

Amendement

Preadvies: Neutraal

Titel Amendement: **Bescherming lichamelijke integriteit van kinderen**

Indiener: AAV D66 Woerden

Woordvoerder: Marco Frijlink

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 2231

VOORGESTELDE TEKST:

Er komt een leeftijdsondergrens van 18 jaar voor niet-therapeutische ingrepen aan de geslachtsorganen.

TOELICHTING:

Net als meisjes hebben jongens recht op bescherming van hun grondwettelijk vastgelegde recht op lichamelijke integriteit. Op dit moment is alleen meisjesbesnijdenis strafbaar. In Nederland vinden per jaar zo'n 10-15.000 jongensbesnijdenissen plaats, het overgrote gedeelte om religieus/culturele redenen. Met deze ingreep wordt een groot oppervlak aan huid met de grootste hoeveelheid zenuweinden van het lichaam verwijderd. Dit leidt in veel gevallen tot o.a. een afgenomen seksualiteitsbeleving. Er is geen reden om meisjes hier wel en jongens niet tegen te beschermen.

Preadvies: Neutraal

Toelichting:

De kwestie die door de indiener wordt benoemd is zeer precair. Zowel vanuit het recht op godsdienstvrijheid als vanuit het recht op lichamelijke integriteit. Het gelijkstellen van jongensbesnijdenis aan meisjesbesnijdenis is wat ons betreft op dit moment -zonder verdiepend- gesprek echter niet opportuun.

We zijn ons bewust dat dit amendement een fundamentele kwestie is die niet via e-voting kan gaan, maar zien tegelijkertijd ook de beperking van de plenaire bespreking op het congres. We hopen op een andere manier dit gesprek aan te gaan waar breed ruimte is voor verschillende expertises en visies.

CP118.C10

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Euthanasie / schrappen art 294 lid 2 Wetboek Sr**

Indiener: AAV D66 Zeeland

Woordvoerder: Dick Verboom

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 2262

VOORGESTELDE TEKST:

Indien het wetsvoorstel 'Voltooid Leven' onverhoopt niet wordt aangenomen zal D66 zich inzetten voor het schrappen van art 294 lid 2 Wetboek van Strafrecht'.

TOELICHTING:

De strafbaarstelling van hulp bij zelfdoding – art 294 lid 2 Sr (zelfdoding overigens, een niet strafbaar feit) plaatst hulpverleners in een onmogelijke positie en bemoeilijkt de mens die een stervenswens heeft zijn /haar wens uit te voeren. Ter geruststelling: het aanzetten tot zelfdoding blijft strafbaar.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Alhoewel we de intentie van de indiener steunen om het schrappen van euthanasie uit het Wetboek van Strafrecht te schrappen, heeft dit amendement andere gevolgen. Artikel 294, lid 2, voorziet namelijk in hulp bij zelfdoding in het algemeen. Euthanasie is daar een vorm van, maar heeft de waarborg dat er een arts bij betrokken is. Op het moment dat het gehele artikel geschrapt wordt, is die nuance ook niet te maken. Het amendement "Euthanasie uit het Wetboek van Strafrecht" beoogt hetzelfde doel als de indiener van dit amendement, daarom willen we die graag overnemen.

CP118.C11

Amendement

Preadvies: Overnemen

Titel Amendement: **Euthanasie uit het Wetboek van Strafrecht**

Indiener: Jacob Kohnstamm e.a.

Woordvoerder: Jacob Kohnstamm

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 2257

VOORGESTELDE TEKST:

D66 wil euthanasie uit het Wetboek van Strafrecht. In het geval van euthanasie verzoekt de patient aan de arts om zijn/haar leven te beëindigen opdat er aan het ondraaglijke en uitzichtloze lijden een einde komt. Bij palliatieve sedatie is het doel er eveneens op gericht om het ondraaglijke en uitzichtloze lijden te beëindigen waarbij aanvaard wordt dat de patient als neveneffect daarvan zal komen te overlijden. Niet valt in te zien waarom palliatieve sedatie onder het medisch recht valt terwijl euthanasie onder het strafrecht valt. De zorgvuldigheidseisen en de toetsing daarvan zoals neergelegd in de huidige euthanasiewet blijven onverkort van kracht.

TOELICHTING:

Euthanasie en palliatieve sedatie hebben tot doel om het ondraaglijke en uitzichtloze lijden te beëindigen. In beide gevallen overlijdt de patient; in het ene geval direct en in het andere geval als indirect gevolg van het handelen van de arts. Palliatieve sedatie valt onder het medisch recht terwijl euthanasie onder het strafrecht valt. Ieder verzoek om euthanase kent een remweg, zowel voor de patient als voor de arts. Er bestaat geen goed reden (meer) om die remweg te belasten met het zwaard van het strafrecht.

Preadvies: Overnemen

Toelichting:

Dit is een zeer tijdig en belangrijk amendement. Het verbod op hulp bij zelfdoding uit het Wetboek van Strafrecht raakt nu ook de mogelijkheid tot euthanasie. Dat is niet juist wat ons betreft en zijn het dan ook volledig met de indiener eens, dat dit geen plek verdient in het Wetboek van Strafrecht.

CP118.C12

Amendement

Preadvies: Neutraal

Titel Amendement: **Afschaffen collegegeld lerarenopleidingen**

Indiener: Miranda Muller e.a.

Woordvoerder: Miranda Muller

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 2487

VOORGESTELDE TEKST:

Gezien het nijpende lerarentekort in zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs nemen we financiële drempels zoveel mogelijk weg en daarom schaffen we het collegegeld voor de lerarenopleidingen af, onder dezelfde voorwaarden die nu gelden voor de halvering van het collegegeld.

TOELICHTING:

Deze halvering is in het collegejaar 2018-2019 ingevoerd en dit wordt gestopt per september '24 als we niks doen. Dat is desastreus voor het aanpakken van het lerarentekort, waarin omscholing van zij-instromers cruciaal is. Daarnaast is het onberekenbaar beleid voor de arbeidsmarkt om zo snel te stoppen met nieuw beleid.

Preadvies: Neutraal
Toelichting: Het lerarentekort is een groot probleem en werkt andere tekorten op de arbeidsmarkt in de hand. Met deze wijziging wordt het een stuk aantrekkelijker om een opleiding tot leraar te volgen en waarderen we het beroep sterker. Tegelijkertijd hebben we gezien dat de halvering niet tot de gewenste toestroom heeft geleid op de opleiding en nemen we dergelijke maatregelen niet voor andere sectoren waar krapte heerd. We laten de afweging graag aan het congres.

CP118.C13

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Invoering inkomensafhankelijke boete**

Indiener: Jasper Klasen e.a.

Woordvoerder: Jasper Klasen

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 3803

VOORGESTELDE TEKST:

We voeren een dagboetestelsel in voor verkeersovertredingen, waarbij mensen met een hoger inkomen ook een hoger boetebedrag betalen.

TOELICHTING:

Verscheidene Europese landen (zoals Finland en Zwitserland) hanteren een inkomengerelateerde benadering voor boetes, waarbij de boetebedragen worden gebaseerd op het inkomen van de overtreder. Dit progressieve systeem zorgt ervoor dat mensen met hogere inkomens aanzienlijk hogere boetes betalen voor dezelfde overtredingen, waardoor boetes zowel eerlijker als afschrikwekkender worden voor de welgestelden. Recent onderzoek heeft aangetoond dat de invoering van een dergelijk stelsel haalbaar is en dit amendement streeft naar de implementatie ervan, met als doel de naleving van verkeersregels te bevorderen en financiële rechtvaardigheid te waarborgen.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Inkomenspolitiek is niet overal op haar plaats. Boetes dienen om overtredingen aan te pakken, daarbij moet het geen verschil maken wie de overtredering maakt.

CP118.C14

Amendement

Preadvies: Neutraal

Titel Amendement: **Hervorming van Mulder verkeersboetes naar een recidive systeem**

Indiener: Bert Kerkhof e.a.

Woordvoerder: Joos Lambrechtsen

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 3803

VOORGESTELDE TEKST:

Een kleine boete bij een lichte verkeersovertreding (Wet Mulder) werkt vaak al correctief en hoeft niet direct een zware belasting te zijn. Een hoge eerste verkeersboete kan bij mensen met een laag inkomen tot ernstige financiële problemen leiden en ondermijnt het vertrouwen in een rechtssysteem. Daarom pleit D66 voor een passende boete bij een eerste overtreding en voor hoger oplopen van de boete bij recidive.

TOELICHTING:

Verkeersboetes zijn bedoeld om te leren van je fouten, en iedereen - rijk en arm - maakt wel eens een fout. Het is echter onwenselijk dat dit direct tot grote financiële problemen leidt. Zelfs agenten hebben soms moeite met het opleggen van sancties, wetende wat de gevolgen kunnen zijn. En dat werkt averechts. Ondanks protesten heeft de regering verkeersovertredingen steeds verhoogd omwille van de begroting. Vergelijkbaar met Engeland zou een eerste boete betaalbaar moeten zijn, zodat het puur een sanctie is voor ongewenst gedrag. Tegelijkertijd moet recidive aanzienlijk zwaarder worden bestraft.

Preadvies: Neutraal

Toelichting:

Het voorgestelde amendement heeft voor het bestuur voor- en nadelen. Enerzijds zijn we het met de indiener eens dat mensen moeten kunnen leren van hun fouten en dat een boete voor een klein vergrijp mensen niet meteen in financiële problemen moet brengen. Tegelijkertijd maakt het verlagen van een eerste boete de drempel om de wet te overtreden ook lager maakt en daarmee het verkeer onveilig.

De afweging of dit wenselijk is laten we graag aan het congres over.

CP118.C15

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Lelystad Airport als alternatief voor een krimpend Schiphol**

Indiener: Sanne de Wilde e.a.

Woordvoerder: Sanne de Wilde

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 3879 t/m 3882

HUIDIGE TEKST:

Lelystad Airport kan niet open. De opgaven op het gebied van klimaat, biodiversiteit en leefkwaliteit zijn dusdanig groot dat het openen van een nieuwe luchthaven niet verantwoord is. D66 wil dat het Rijk in overleg gaat met de decentrale overheden om voor Lelystad Airport op de kortst mogelijke termijn een andere bestemming te zoeken.

VOORGESTELDE TEKST:

Lelystad Airport kan alleen open voor burgerluchtvaart als dit niet leidt tot groei van de uitstoot en milieuvervuiling van luchtvaart in Nederland. Ook stellen we als voorwaarden dat er geen 'laagvliegroutes' zijn, er geen additioneel stikstofprobleem ontstaat en Lelystad alleen mag functioneren als overloopluchthaven van Schiphol

TOELICHTING:

D66 moet zich blijven inzetten voor goede alternatieven voor vliegen en duurzamere wijzen van vervoer. Echter, Lelystad Airport is bedoeld als overloopluchthaven van Schiphol. Schiphol moet het aantal vluchten reduceren, terwijl de vraag blijft stijgen. Feit is dat rondom Lelystad Airport veel minder huishoudens overlast ondervinden dan bij Schiphol het geval is, zeker als de laagvliegroutes worden geschrapt. Als Lelystad Airport wordt geschrapt, zal dat niet betekenen dat de vraag naar vluchten opeens afneemt, zij zullen uitwijken naar andere luchthavens. Tot slot is Lelystad Airport een belangrijke economische ontwikkeling voor de regio.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Gezien de effecten op het klimaat en van de aanvliegroutes willen wij inzetten op een sluiting van Lelystad Airport.

CP118.C16

Amendement

Preadvies: Neutraal

Titel Amendement: **Veelvliegers betalen meer**

Indiener: Thomas Hermans e.a.

Woordvoerder: Thomas Hermans

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 3890

VOORGESTELDE TEKST:

Daarnaast betalen mensen meer voor hun ticket naarmate zij vaker vliegen.

TOELICHTING:

Frequent Flyers nemen een groot deel van het vliegverkeer voor hun rekening. Volgens het rapport van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM, 2018) maakt 8% van de bevolking 40% van de vliegreizen. Veelvliegers worden door deze veelvliegbelasting gestimuleerd om minder te vliegen. Bedrijven worden ook aangespoord om te zoeken naar alternatieven voor vliegreizen. CE Delft berekende dat een progressieve belasting (40 euro extra per vlucht) tot een afname van 23% van het vliegverkeer zou leiden en 3,8 miljoen ton per jaar minder uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen. Ook niet onbelangrijk: het zou de schatkist 2,3 miljard euro per jaar opleveren.

Preadvies: Neutraal
Toelichting: Hoewel we het doel ondersteunen, zijn er grote vragen bij de uitvoerbaarheid van het plan. Dit is helaas niet morgen geregeld. Als we het amendement kunnen lezen dat we de eerste stappen zetten richting het zwaarder belasten van vaker vliegen, laten we het oordeel graag aan het congres.

CP118.C17

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Geen referenda achteraf, maar raadpleging burgers vooraf.**

Indiener: Gerrit Hartholt e.a.

Woordvoerder: Gerrit Hartholt

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 4502 t/m 4505

HUIDIGE TEKST:

D66 is voorstander van een bindend correctief referendum als noodrem, waarbij de consequenties van de uitslag vooraf worden vastgesteld. Een dergelijk referendum is niet mogelijk bij besluiten over de grondwet of internationale verdragen.

VOORGESTELDE TEKST:

D66 is voorstander van het raadplegen van de burgers vooraf. Dat raadplegen van de burgers vooraf dient wat ons betreft wat minder door de overheid en wat meer door politici en politieke partijen gedaan te worden, dit mede om de binding tussen kiezer en gekozene te versterken.

TOELICHTING:

Referenda achteraf als beslissingen al genomen zijn, zijn niet effectief en niet efficiënt. Raadplegen van de burgers vooraf, is iets wat de burgers op prijs stellen, effectiever is en efficiënter is. Tevens helpt dit om de band tussen kiezers en gekozenen te versterken.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: In het programma doen we verschillende voorstellen voor het vooraf betrekken van burgers, maar willen tegelijkertijd ook naderhand burgers een mogelijkheid bieden om de noodrem in te kunnen zetten als daar noodzaak toe is. een bindend correctief referendum is ook niet bedoelt voor het betrekken van burgers, maar gaat over het beschikken over die noordrem.

CP118.C18

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Meer ruimte voor referenda**

Indiener: Floris van der Valk e.a.

Woordvoerder: Elise Stroop

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 4502 t/m 4503

HUIDIGE TEKST:

een bindend correctief referendum als noodrem, waarbij de consequenties van de uitslag vooraf worden vastgesteld.

VOORGESTELDE TEKST:

Het ontwikkelen van een nieuw juridisch kader voor referenda op landelijk niveau, waarbij er ruimte moet zijn voor raadplegende, raadgevende en correctieve referenda. Referenda moeten over meer zaken kunnen gaan dan alleen over vastgestelde wetten. Juist de ervaringen met referenda bij gemeenten hebben laten zien dat het loont om op dit punt ruimte te bieden. Kabinet en Tweede Kamer kunnen tezamen vaststellen over welke onderwerpen referenda worden gehouden. Het nieuwe juridische kader moet regelen wanneer en waarover referenda kunnen worden gehouden en wat de gevolgen zijn van de uitslag van het referendum. Een bindend correctief referendum is niet mogelijk bij besluiten over de Grondwet of internationale verdragen.

TOELICHTING:

De tijd is rijp om met een nieuwe visie te komen op de inzet van referenda. Daarbij kan worden geleerd van de ervaringen uit het verleden, maar dat zou niet moeten betekenen dat alleen moet worden ingezet op de introductie van een bindend correctief referendum. Ook het gebruik van raadgevende of raadplegende referenda kan onze democratie versterken en verbeteren. Bij gemeenten en provincies zijn hier inmiddels meer ervaringen mee opgedaan. Het amendement strekt ertoe om duidelijk te maken dat een breder juridisch kader zou moeten worden ontwikkeld waarin op een vernieuwende wijze ruimte wordt gecreëerd voor de inzet van referenda.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

In het programma doen we verschillende voorstellen voor het vooraf betrekken van burgers. Daarbij zijn vele vormen denkbaar en op lokaal en regionaal niveau kan een raadplegend of raadgevend referendum daar onderdeel van zijn. Op landelijk niveau wordt er vaak onterecht een bindend karakter aan een raadplegend of raadgevend referendum gehangen, de vraag is dan of deze vormen de beste manieren zijn om burgers te betrekken. Daar worden dus andere voorstellen voor gedaan. Het voorstel van een bindend correctief referendum gaat bovendien om het hebben van een echte noodrem.

Komt te vervallen als CP118.C17 wordt aangenomen.

CP118.C19

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Bindend correctief referendum**

Indiener: Mark van Heck e.a.

Woordvoerder: Mark van Heck

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 4502 t/m 4504

HUIDIGE TEKST:

D66 is voorstander van een bindend correctief referendum als noodrem, waarbij de consequenties van de uitslag vooraf worden vastgesteld. Een dergelijk referendum is niet mogelijk bij besluiten over de grondwet of internationale verdragen.

VOORGESTELDE TEKST:

D66 is voorstander van bindende vormen van correctieve burgerinspraak waarbij de vorm en consequenties vooraf worden vastgesteld. Daarbij wordt rekening gehouden met de grondwet, bestaande internationale verdragen en de complexiteit van het onderwerp.

TOELICHTING:

Het is zaak dat we bindende correctieve inspraak niet beperken tot een referendum, maar ook naar andere vormen kijken. Zeker bij complexe vraagstukken brengt een referendum de vraag te veel terug tot een ja/nee-vraag die zich gemakkelijk laat kapen door organisaties met een andere agenda. We sluiten een referendum niet uit, maar kijken nadrukkelijk ook naar andere opties.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Voor het Landelijk Bestuur is het duidelijk dat we ons achter een correctief bindend referendum scharen. Door dit amendement verwatert die insteek. Komt te vervallen als CP118.C17 of CP118.C18 wordt aangenomen.

CP118.C20

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Behoud de Eerste Kamer en onderzoek alternatieven voor de getrapte verkiezingen**

Indiener: Arjan de Boer e.a.

Woordvoerder: Arjan de Boer

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 4526

HUIDIGE TEKST:

De indirect verkozen Eerste Kamer schaffen we af.

VOORGESTELDE TEKST:

We onderzoeken de alternatieven voor de getrapte verkiezingen van de Eerste Kamer.

TOELICHTING:

De Eerste Kamer heeft een belangrijke controlerende taak waarin politieke profilering minder van belang is dan in de Tweede Kamer. Een constitutioneel hof kan controleren of een wetsvoorstel Grondwettelijk is maar het kan niet de handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van de voorstellen controleren zoals de Eerste Kamer dat doet. Door de huidige getrapte verkiezingen worden de Provinciale Statenverkiezingen nog sterker gedomineerd door landelijke thema's dan gewoonlijk. Het is goed om hier alternatieven voor te onderzoeken.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Met dit amendement verdwijnt de uitspraak dat we voor het afschaffen van de Eerste Kamer zijn uit het programma. Hoewel het bestuur kan voorstellen dat het de moeite waard is om alternatieven voor de huidige vorm van verkiezingen van de Eerste Kamer te onderzoeken hecht het eraan om klare wijn te schenken in wat het einddoel is wat D66 betreft, namelijk het afschaffen. Vandaar dat we dit amendement ontraden.

CP118.C21

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Controle op de macht, invoeren kiesdrempel**

Indiener: AAV D66 Noord-Brabant

Woordvoerder: Ton van Happen

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 4528

VOORGESTELDE TEKST:

Om haar taken als Tweede Kamer goed te kunnen blijven uitvoeren is het noodzakelijk om het aantal partijen te beperken. Het huidige aantal partijen zorgt al voor te lange vergaderingen. Als het aantal Kamerleden wordt verhoogd, komen er nog meer partijen, tenzij er een kiesdrempel is. Daarom willen we een kiesdrempel invoeren van 3%.

TOELICHTING:

1. Er dreigt een grote versplintering van partijen in TK. Nu zijn het er al 21 en dat maakt elke discussie in de kamer erg tijdrovend en weinig effectief. 2. De complexiteit van het Kamerwerk neemt alleen maar toe. Met een kleine fractie is het niet mogelijk om over de volle breedte de onderwerpen inhoudelijk aan te kunnen. 3. Indien besloten wordt tot extra zetels voor de TK, wordt de huidige kiesdrempel van 0,67 zelfs verlaagd! 4. Met 3% willen we zo min mogelijk drempels opwerpen voor het functioneren van onze democratie.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Wij zijn tegen een kiesdrempel om de volgende redenen:

1. Het doet afbreuk aan de toegankelijkheid en representativiteit van het parlement, wat bewezen slecht is voor het politiek vertrouwen.
2. Het draagt niet per definitie bij aan de gebrekkige daadkracht van de politiek: dat heeft veel meer te maken met de keuzes die partijen zelf maken.
3. Versplintering door afsplinters blijft mogelijk en hoeft an zich niet te leiden tot minder efficiëntie. Omgekeerde kan zelfs waar blijken wanneer in grotere fracties meerdere 'vleugels' ontstaan.

CP118.C22

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Kiesdrempel van twee zetels**

Indiener: AAV D66 Arnhem

Woordvoerder: Dennis Weijers

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 4527 t/m 4528

HUIDIGE TEKST:

We verhogen het aantal zetels in de Tweede Kamer naar minimaal 260. Hierdoor is de Tweede Kamer veel beter in staat om wetgeving te controleren en inwoners te vertegenwoordigen.

VOORGESTELDE TEKST:

We verhogen het aantal zetels in de Tweede Kamer naar minimaal 260, en stellen een kiesdrempel in van twee zetels. Hierdoor is de Tweede Kamer veel beter in staat om wetgeving te controleren en inwoners te vertegenwoordigen en voorkomen we nog verdere versplintering van het parlement.

TOELICHTING:

Door het aantal zetels in de Tweede Kamer te verhogen zonder een kiesdrempel in te stellen spelen we verdere versplintering in de hand. Het typisch Nederlandse meerpartijensysteem is een groot goed van onze democratie, omdat ook kleine groepen gehoord kunnen worden. De kiesdrempel zoals die nu is (ongeveer 1/150e van de stemmen) is een goede balans gebleken. Door een kleine kiesdrempel in te voeren i.c.m. een verhoging van het aantal zetels wordt de minderheid gehoord, maar zorgen we er ook voor dat niemand alleen in de Kamer zit en voorkomen we dat er straks 25 partijen in het parlement zitten

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Wij zijn tegen een kiesdrempel om de volgende redenen:

1. Het doet afbreuk aan de toegankelijkheid en representativiteit van het parlement, wat bewezen slecht is voor het politiek vertrouwen.
2. Het draagt niet per definitie bij aan de gebrekkige daadkracht van de politiek: dat heeft veel meer te maken met de keuzes die partijen zelf maken.
3. Versplintering door afsplitsers blijft mogelijk en hoeft an zich niet te leiden tot minder efficiëntie. Omgekeerde kan zelfs waar blijken wanneer in grotere fracties meerdere 'vleugels' ontstaan.

Komt te vervallen als CP118.C21 wordt aangenomen.

CP118.C23

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Instapkiesdrempel**

Indiener: Jasper Klasen e.a.

Woordvoerder: Jasper Klasen

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 4528

VOORGESTELDE TEKST:

We voeren een 'zachte' kiesdrempel in van 2%. Lijsten die voor de eerste keer meedoen worden uitgezonderd zodat nieuwe partijen ook met 1 zetel de Kamer in kunnen komen. Zo houden we de Kamer besluitvaardig en toegankelijk.

TOELICHTING:

Met steeds groter wordende versplintering is de formatie een steeds grotere uitdaging, duren de debatten steeds langer, zijn er steeds meer moties en wordt de werkdruk voor Kamerleden steeds hoger. Met een kiesdrempel gaan we dit tegen. Met 150 zetels komt dit neer op 3 zetels. Met 260 zetels komt dit neer op 5 zetels. Toch is het ook belangrijk om nieuwe partijen een kans te geven, daarom krijgen deze een uitzondering voor de eerst verdiende zetel.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Wij zijn tegen een kiesdrempel om de volgende redenen:

1. Het doet afbreuk aan de toegankelijkheid en representativiteit van het parlement, wat bewezen slecht is voor het politiek vertrouwen.
2. Het draagt niet per definitie bij aan de gebrekkige daadkracht van de politiek: dat heeft veel meer te maken met de keuzes die partijen zelf maken.
3. Versplintering door afsplitsers blijft mogelijk en hoeft an zich niet te leiden tot minder efficiëntie. Omgekeerde kan zelfs waar blijken wanneer in grotere fracties meerdere 'vleugels' ontstaan.

Komt te vervallen als CP118.C21 of CP118.C22 wordt aangenomen.

CP118.C24

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Toekomst Koningschap**

Indiener: Evert Bobeldijk e.a.

Woordvoerder: Evert Bobeldijk

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 4664 t/m 4671

HUIDIGE TEKST:

Modern Koningschap D66 wil de ceremoniële waarde van het koningschap behouden, maar ziet geen waarde in de politieke rol die de koning nog steeds bij wet vervult. De invloed die de koning nu als niet-verkozen staatshoofd nog heeft op de Nederlandse regering is ondemocratisch. Daarom wil D66 een modern koningschap waarbij deze ondemocratische punten worden uitgebannen en de koning op gelijke voet wordt gesteld met de rest van Nederland als het aankomt op belastingen, sociale premies en andere zaken zoals bezit.

VOORGESTELDE TEKST:

Toekomst Koningschap D66 is voor versterking van de democratie en de rechtsstaat en daardoor tegen de erfopvolging van het ambt van staatshoofd. Uiteindelijk is een parlementaire republiek de meest gewenste staatsvorm. Zolang Nederland een monarchie heeft, wil D66 het koningschap ceremonieel invullen. We zien dus geen waarde in de politieke rol die de koning nog steeds bij wet vervult. De invloed die de koning nu als niet-gekozen staatshoofd nog heeft op de Nederlandse regering is ondemocratisch. Daarom wil D66 op de kortere termijn een modern koningschap waarbij deze ondemocratische punten worden uitgebannen en de koning op gelijke voet wordt gesteld met de rest van Nederland als het aankomt op belastingen, sociale premies en andere zaken zoals bezit.

TOELICHTING:

Het systeem van erfopvolging gaat in tegen onze diepste democratische waarden. De huidige tekst gaat , ondanks alle voorgestelde beperkingen, uit van een intrinsieke waarde van het koningschap en de wens tot behoud daarvan. De indieners hebben zeer veel waardering voor de voorstellen die in de huidige tekst zijn opgenomen om de politieke invloed en de financiële overwaardering voor deze functie weg te nemen, maar missen de principieel democratische keuze. Vandaar dit voorstel om bezwaren tegen erfopvolging te benoemen in het verkiezingsprogramma. Het gaat dus nadrukkelijk om het toevoegen van een langetermijnvisie op de functie van het staatshoofd.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Het congres heeft tijdens het voorjaarscongres hier al een uitspraak over gedaan met de huidige tekst wordt recht gedaan aan de toen gevoerde discussie. Expliciet noemen dat wij voorstander zijn van een republiek doet dat niet. De programmacommissie heeft in haar formulering dit in overweging genomen en daarom wordt dit amendement ontraden.

CP118.C25

Amendement

Preadvies: Neutraal

Titel Amendement: **Religieuze uitingen bij politieuniform heeft geen invloed op neutraliteit**

Indiener: Yousef Assad e.a.

Woordvoerder: Yousef Assad

Doel amendement: Toevoegen van nieuwe tekst

Regelnummer: 4953

VOORGESTELDE TEKST:

D66 vindt de neutraliteit van de politie essentieel. Echter geloofsovertuiging is net zomin als geslacht, huidskleur en seksuele gerichtheid, reden om de neutraliteit van mensen in twijfel te trekken. Om die reden is D66 voorstander van het toestaan van religieuze uitingen als onderdeel van het politieuniform.

TOELICHTING:

Het College voor de Rechten van de Mens vindt dat het verbod op het dragen van religieuze uitingen bij de politie discriminatie bevordert en op gespannen voet staat met het discriminatieverbod. Het impliceert dat mensen met zichtbare religieuze kenmerken hun functie niet neutraal uitoefenen, gebaseerd op vooroordelen en stigmatisering. Dit gaat voorbij aan het feit dat mensen beoordeeld moeten worden op hun gedrag, niet op uiterlijke kenmerken. Het bevorderen van neutraliteit en gezag bij politieagenten moet worden bereikt door selectie, opleiding en functioneringsgesprekken, in plaats van het verbieden van religieuze uitingen. Dit benadrukt de essentie van het discriminatieverbod in Nederland.

Preadvies: Neutraal

Toelichting:

Herkenbaarheid van de politie is van groot belang voor het draagvlak van de politie. Voor sommige is de aanwezigheid van religieuze uitingen een vorm waarmee deze herkenbaarheid wordt vergroot, voor andere juist een reden waarom de herkenbaarheid afneemt. Er worden op dit moment in verschillende landen ervaringen opgedaan met religieuze uitingen als onderdeel van het uniform. Het Landelijk Bestuur ziet graag een brede discussie binnen de partij over dit onderwerp waarbij de Mr. Hans van Mierlo Stichting betrokken wordt en heeft om die reden ook nog geen oordeel over dit amendement en laat het om die reden aan het Congres.

CP118.C26

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Een Europese Krijgsmacht**

Indiener: Ernst Dijkhoorn e.a.

Woordvoerder: Fons van der Ham

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 5472 t/m 5683

HUIDIGE TEKST:

5472 Nederland is alleen veilig in een veilig Europa. Daarom zetten we ons op alle facetten in op het versterken van onze Europese veiligheid. Wat D66 betreft betekent dat een gemeenschappelijke Europese krijgsmacht, onafhankelijk worden van autocratische grootmachten, maar ook perspectief bieden aan landen in de instabiele ring om Europa en gezamenlijk grensoverschrijdende criminaliteit aanpakken. 5681 D66 is voorstander van verdere integratie van krijgsmachtonderdelen, zoals bij de Nederlandse en Duitse landmacht het geval is. Zo vergroten we de gezamenlijke slagkracht en wordt samen optreden makkelijker. Deze vergaande vorm van samenwerking legt uiteindelijk de basis voor een Europese krijgsmacht.

VOORGESTELDE TEKST:

5472 Nederland is alleen veilig in een veilig Europa. Daarom zetten we ons op alle facetten in op het versterken van onze Europese veiligheid. Wat D66 betreft betekent dat een verregaande Europese defensiesamenwerking, onafhankelijk worden van autocratische grootmachten, maar ook perspectief bieden aan landen in de instabiele ring om Europa en gezamenlijk grensoverschrijdende criminaliteit aanpakken. 5681 D66 is voorstander van verdere integratie van krijgsmachtonderdelen, zoals bij de Nederlandse en Duitse landmacht het geval is. Zo vergroten we de gezamenlijke slagkracht en wordt samen optreden makkelijker.

TOELICHTING:

Een Europese Krijgsmacht zou moeten volgen op een politieke Unie, niet daarop vooruitlopen. Het is niet duidelijk wie het primaat zou krijgen over deze Krijgsmacht en beslissingen om Nederlandse militairen in te zetten moet dicht bij de samenleving genomen worden. De Europese strategische cultuur is nog te uiteenlopend, wat een situatie van schijnzekerheid kan creëren en inlichtingenpartners zullen samenwerking stoppen. Verregaande samenwerking met lidstaten met een vergelijkbare strategische cultuur is gewenst en levert wel een bijdrage aan de (collectieve) veiligheid maar spreken van een 'Europese Krijgsmacht' leidt af van de verregaande defensiesamenwerking die momenteel wel mogelijk en nodig is.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

De ontwikkeling van verregaande defensiesamenwerking die bijdraagt aan de collectieve veiligheid van Europa is een van de grote Europese opgaven van de komende decennia. Een Europese krijgsmacht dient daarin als stip aan de horizon om naar toe te werken. We zijn het er mee eens dat hiervoor een sterkere politieke unie vereist is, daar doen we in het programma ook voorstellen voor. De stip op de horizon willen we echter behouden.

CP118.C27

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Speel geen Sinterklaas**

Indiener: AAV D66 Kromme Rijn

Woordvoerder: Niels Hoefnagels

Doel amendement: Schrappen van tekst

Regelnummer: 32 t/m 35

HUIDIGE TEKST:

We voeren naar voorbeeld van Oostenrijk en Canada een klimaatbonus in van €250. Dit is een vast bedrag dat iedereen jaarlijks krijgt, om de hogere lasten op vervuiling te compenseren. Mensen met een laag inkomen hebben hier in verhouding meer profijt van dan mensen met een hoog inkomen.

TOELICHTING:

De voorgestelde “klimaatbonus van € 250 voor iedereen” bereikt niet alleen mensen die dit nodig hebben maar vooral ook veel meer mensen waarvoor deze inkomensondersteuning helemaal niet hoeft. Speel geen Sinterklaas met gratis geld voor iedereen. Maar geef ondersteuning daar waar het zinvol is. Het klimaatbeleid is volledig terecht gericht op het belasten van vervuiling en aantrekkelijk maken van milieubewuste keuzes. Het geven van inkomensondersteuning aan mensen die het moeilijk hebben, staat hier los van. (schrappen geldt ook de identieke tekst op regel 1206 - 1209)

Preadvies: Ontraden
Toelichting: Klimaatbonus is geen gratis geld, maar wordt betaald uit extra lasten op vervuiling. Die worden ook opgebracht door iedereen. Doordat het om een vast bedrag gaat, komt het relatief al voor een groter deel terecht bij mensen met een lager inkomen.

CP118.C28

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Kernenergie (1)**

Indiener: AAV D66 Zeeland

Woordvoerder: Peter de Kraker

Doel amendement: Schrappen van tekst

Regelnummer: 169 t/m 176

HUIDIGE TEKST:

Om een stabiele CO₂-vrije energievoorziening te hebben, kunnen we geen technieken uitsluiten. Ook kernenergie niet. Kernenergie is duur, niet hernieuwbaar en zorgt voor gevaarlijk afval. Tegelijkertijd levert het veel CO₂-vrije energie met weinig ruimtegebruik. Wij gaan door met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales. Hierbij zorgen we dat er vanaf het begin veel aandacht is voor de mensen in de omgeving van de nieuwe kerncentrales, voor de ontmanteling aan het eind van de levensduur en voor de eindberging van nucleair afval, zodat we toekomstige generaties niet met problemen opzadelen. Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van nieuwe technieken, zoals thoriumreactoren en kleine centrales (SMR's).

TOELICHTING:

Kernenergie in haar huidige vorm is een no-go. Het is geen duurzame oplossing voor de toekomst. Binnen het scala aan technieken voor energieopwekking is kernenergie een slechte optie. De nadruk moet op hernieuwbare energie liggen. Nucleaire energie is geen geschikte uitweg omdat het niet in lijn ligt met ons tijdloze circulaire kompas, kernafval radioactief is en dat ook heel lang blijft, onderhoud en ontmanteling van kerncentrales astronomisch veel geld kost, de brandstofwinning voor het kernreactieproces ernstige milieuschade en natuurschade veroorzaakt. Daarnaast duurt de ontwikkeling van een nieuwe kerncentrale jaren en de klimaatcrisis vraagt om korte termijn oplossingen.

Preadvies: Ontraden
Toelichting: In het concept-programma zijn de voor- en nadelen van kernenergie beknopt en kernachtig benoemd, inclusief de noodzaak van een veilige eindberging. Om in 2040 klimaatneutraal te zijn, hebben we niet de luxe om kernenergie uit te sluiten.

CP118.C29

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Thoriumcentrale als alternatief voor de geplande kerncentrales**

Indiener: Huub van der Laan e.a.

Woordvoerder: Huub van der Laan

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 171 t/m 172

HUIDIGE TEKST:

Wij gaan door met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales.

VOORGESTELDE TEKST:

Alle activiteiten met betrekking tot de bouw van de twee kerncentrales moet onmiddellijk worden stopgezet. In plaats daarvan moeten we alle prioriteit geven aan de verdere ontwikkeling van de Thorium gesmoltenzoutreactor.

TOELICHTING:

Alle activiteiten met betrekking tot de bouw van de twee kerncentrales moeten onmiddellijk worden stopgezet. In plaats daarvan moeten we alle prioriteit geven aan de verdere ontwikkeling van de Thorium gesmoltenzoutreactor. De ontwikkeling en bouw van de Thorium gesmoltenzoutreactor moet in samenwerking met universiteiten en bedrijven in heel Europa. Het geldt dat anders aan kerncentrales zou worden besteed, wordt ingezet voor de ontwikkeling en bouw van de Thorium gesmoltenzoutreactor. Het prototype is eind 2028 gereed. Tussen 2028 en 2032 kunnen enkele commerciële Thorium gesmoltenzoutreactoren worden gebouwd, getest en gevalideerd. In 2035 kunnen de meeste geplande Thorium gesmoltenzoutreactoren in bedrijf zijn.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Een thoriumreactor is een interessante ontwikkeling, die wij zoals in het concept-programma vermeld ook willen steunen. Deze nieuwe techniek is nog onvoldoende ver om op te vertrouwen. Het is echter nog te vroeg om het voorrang te geven op de bouw van twee nieuwe centrales.

Komt te vervallen als CP118.C28 wordt aangenomen.

CP118.C30

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Kernenergie (2)**

Indiener: Isabel van Dijk e.a.

Woordvoerder: Isabel van Dijk

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 169 t/m 176

HUIDIGE TEKST:

Om een stabiele CO₂-vrije energievoorziening te hebben, kunnen we geen technieken uitsluiten. Ook kernenergie niet. Kernenergie is duur, niet hernieuwbaar en zorgt voor gevaarlijk afval. Tegelijkertijd levert het veel CO₂-vrije energie met weinig ruimtegebruik. Wij gaan door met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales. Hierbij zorgen we dat er vanaf het begin veel aandacht is voor de mensen in de omgeving van de nieuwe kerncentrales, voor de ontmanteling aan het eind van de levensduur en voor de eindberging van nucleair afval, zodat we toekomstige generaties niet met problemen opzadelen. Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van nieuwe technieken, zoals thoriumreactoren en kleine centrales (SMR's).

VOORGESTELDE TEKST:

Om een stabiele CO₂-vrije energievoorziening te hebben, kunnen we geen technieken uitsluiten. We stimuleren versnelde ontwikkeling van duurzame hernieuwbare energie zoals waterstof waarbij het bestaande gasnetwerk kan worden gebruikt.

TOELICHTING:

1. Kernenergie kan niet worden aangemerkt als duurzame energiebron:
  - a. Is niet hernieuwbaar
  - b. Kernafval legt een onverantwoorde last op toekomstige generaties
2. In plaats van kernenergie dient de toepassing en inzet van waterstof intensief te worden gestimuleerd:
  - a. Daarmee benutten van gedane investeringen in bestaand gasnetwerk
  - b. Niet nog zwaardere belasting van bestaande elektrische infrastructuur
  - c. Duurzame productie van waterstof op zee met windmolens en benutten bestaand gasnetwerk.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Kernenergie en waterstof zijn niet 1-op-1 vervangbaar. In de energietransitie is zowel groene elektriciteit als groene waterstof nodig. Om groene waterstof te produceren zijn juist grote hoeveelheden hernieuwbare elektriciteit nodig.

Komt te vervallen als CP118.C28 of CP118.C29 wordt aangenomen.

CP118.C31

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Stoppen met voorbereiden nieuwe kerncentrales**

Indiener: Willem Breet e.a.

Woordvoerder: Willem Breet

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 169 t/m 176

HUIDIGE TEKST:

Om een stabiele CO-2 vrije energievoorziening te hebben, kunnen we geen technieken uitsluiten. Ook kernenergie niet. Kernenergie is duur, niet hernieuwbaar en zorgt voor gevaarlijk afval. Tegelijkertijd levert het veel CO-2 vrije energie op met weinig ruimtegebruik. Wij gaan door met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales. Hierbij zorgen we dat er vanaf het begin veel aandacht is voor de mensen in de omgeving van de nieuwe kerncentrales, voor de ontmanteling aan het eind van de levensduur en voor de eindberging van nucleair afval, zodat we toekomstige generaties niet met problemen opzadelen. Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van nieuwe technieken, zoals thoriumreactoren en kleine centrales (SMR's).

VOORGESTELDE TEKST:

Kernenergie is duur, niet hernieuwbaar en zorgt voor gevaarlijk afval. Wij stoppen vooralsnog met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales. Wij zetten eerst in op het zoeken naar een definitieve oplossing voor een veilige eindberging van nucleair afval, waarna we de productie van kernenergie heroverwegen.

TOELICHTING:

Kernenergie is kostbaar. Tegenover een relatief geringe bijdrage aan de energiemix en CO-2 reductie de komende jaren staan hoge kapitaalkosten. Kernenergie wordt verkregen uit uranium dat op enig moment uitgeput raakt. De productie van kernenergie brengt risico's met zich mee: tijdens de winning van uranium (voor mens en milieu), tijdens de productie (nucleair afval) en qua beveiliging (Zaporizja).

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

In het concept-programma zijn de voor- en nadelen van kernenergie beknopt en kernachtig benoemd, inclusief de noodzaak van een veilige eindberging. Om in 2040 klimaatneutraal te zijn, hebben we niet de luxe om kernenergie uit te sluiten.

Komt te vervallen als CP118.C28, CP118.C29 of CP118.C30 wordt aangenomen.

CP118.C32

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **Eerst definitieve eindberging voor het kernafval**

Indiener: AAV D66 Noord-Brabant, AAV D66 De Ronde Venen

Woordvoerder: Erik Kamerbeek

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 172 t/m 175

HUIDIGE TEKST:

Hierbij zorgen we dat er vanaf het begin veel aandacht is voor de mensen in de omgeving van de nieuwe kerncentrales, voor de ontmanteling aan het eind van de levensduur en voor de eindberging van nucleair afval, zodat we toekomstige generaties niet met problemen opzadelen.

VOORGESTELDE TEKST:

Hierbij zorgen we dat er vanaf het begin veel aandacht is voor de mensen in de omgeving van de nieuwe kerncentrales en voor de ontmanteling aan het eind van de levensduur. We willen toekomstige generaties niet opzadelen met onze problemen. Daarom is het randvoorwaardelijk dat we voor de geplande opening van de nieuwe kerncentrales in 2035 een concreet plan hebben voor de eindberging van ons kernafval.

TOELICHTING:

Nederland wil nieuwe kerncentrales bouwen, maar stelt de keus voor een definitieve eindberging uit tot 2100. Daarmee is Nederland een grote uitzondering. Andere landen die voor kerncentrales kiezen, maken juist vaart met hun kernafvalplannen. Dit heeft een verlamme werking. Door de keuze voor eindberging pas in 2100 te doen, is kernafval geen prioriteit. Het is onverantwoord om nu meer kerncentrales te bouwen terwijl het kernafvalprobleem dient opgelost te worden door onze (achter)kleinkinderen.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

Onderzoek naar een veilige eindberging heeft reeds uitgewezen dat dit mogelijk is in Nederland. De huidige opslag van COVRA in Borssele is veilig en bedoeld om tot het jaar 2130 nucleair afval op te slaan. Dit biedt ook de tijd om de meest veilige vorm van eindberging te ontwikkelen.

Komt te vervallen als CP118.C28, CP118.C29, CP118.C30 of CP118.C31 wordt aangenomen.

CP118.C33

Amendement

Preadvies: Ontraden

Titel Amendement: **TaD - Kernenergie als primaire bron naast wind en zon**

Indiener: Floriske Deutman-Bodisco Massink e.a.

Woordvoerder: Floriske Deutman-Bodisco Massink

Doel amendement: Wijzigen van de tekst

Regelnummer: 169 t/m 176

HUIDIGE TEKST:

Om een stabiele CO₂-vrije energievoorziening te hebben, kunnen we geen technieken uitsluiten. Ook kernenergie niet. Kernenergie is duur, niet hernieuwbaar en zorgt voor gevaarlijk afval. Tegelijkertijd levert het veel CO₂-vrije energie met weinig ruimtegebruik. Wij gaan door met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales. Hierbij zorgen we dat er vanaf het begin veel aandacht is voor de mensen in de omgeving van de nieuwe kerncentrales, voor de ontmanteling aan het eind van de levensduur en voor de eindberging van nucleair afval, zodat we toekomstige generaties niet met problemen opzadelen. Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van nieuwe technieken, zoals thoriumreactoren en kleine centrales (SMR's).

VOORGESTELDE TEKST:

Om een stabiele CO₂-vrije energievoorziening te krijgen hebben we naast wind- en zonne-energie als derde primaire energiebron kernenergie nodig. Kernenergie is CO₂-vrij, regelbaar en zeer betrouwbaar. Inmiddels is gebleken dat kerncentrales wel 60 à 80 jaar werkpaarden van het energiesysteem kunnen zijn. Dat is belangrijk, want ook na 2040 en 2050 heeft Nederland voldoende, betrouwbare, CO₂-vrije energie nodig. De levensduur van Borssele wordt dan ook verlengd, uiteraard binnen de veiligheidsnormen en mits betaalbaar. Wij gaan de voorbereiding en bouw van twee nieuwe centrales realiseren. Lessen uit de recente bouw van enkele kerncentrales in het Westen, qua budget en qua bouwtijd, zijn goed in beeld en op te volgen. Het is politiek gewenst dat de overheid een uitdrukkelijke betrokkenheid bij kernenergie en kerncentrales heeft en houdt. De bouw van de beoogde kerncentrales vergt, zoals bij alle zeer grote bouwprojecten, dat tijdig voldoende aandacht wordt gegeven aan de bewoners dicht bij de bouwplaats. Dat is tevens, veel later, van belang als de fase van ontmanteling is aangevangen. Ondertussen wordt – bij voorkeur in internationaal verband – het afgesproken tijdschema aangehouden om radioactief afval definitief op te bergen, hetgeen niet alleen voor kernenergie van belang is, maar ook voor vele andere sectoren waarin met radioactief materiaal gewerkt wordt, zoals de medische. Landen als Finland en Zweden hebben inmiddels laten zien dat het kan. Daarnaast bevorderen we de ontwikkeling van nieuwe nucleaire technieken, zoals thorium reactoren en modulaire reactoren (SMR's).

Dit houdt ook in dat we de wetenschappelijke onderzoeks- en onderwijs capaciteit bij de relevante Nederlandse instellingen op korte termijn vergroten.

TOELICHTING:

De huidige tekst over kernenergie in het conceptverkiezingsprogramma is summier en weinig genuanceerd. De voordelen van betrouwbaarheid en regelbaarheid worden bovendien niet genoemd. In de voorgestelde tekst wordt veel genuanceerder uiteengezet wat de voordelen zijn, alsmede de aandachtspunten benoemd.

Preadvies: Ontraden

Toelichting:

In het conceptprogramma zijn de voor- en nadelen van kernenergie beknopt en kernachtig benoemd, net zoals bij andere onderwerpen. De voorgestelde tekst is zeer lang en is inhoudelijk niet wezenlijk anders.

Komt te vervallen als CP118.C28, CP118.C29, CP118.C30, CP118.C31 of CP118.C32 wordt aangenomen.